

Ledare SSF Nyhetsbrev oktober 2019

25 år som radikal forskningsfinansiär

Historien har ingen början och inget slut, sägs det. På 80-talet demonstrerade jag mot löntagarfonderna – och när väl fondstriderna bilagts och forskningen drog längsta strået – välkomnade jag de stiftelser som bildades. Och nu företräder jag en.

Stiftelsen för strategisk forskning, SSF, bildades alltså 1994 i samband med att löntagarfonderna avvecklades - läs om den hisnande historien i Klas Eklunds jubelskrift på vår hemsida. SSF tilldelades då sex miljarder kronor. Idag uppgår kapitalet till 11 miljarder, samtidigt som stiftelsen har delat ut 14 miljarder kronor i forskningsstöd till 1700 projekt. Detta har varit möjligt på grund av en klok kapitalförvaltning och låga omkostnader. Olika effektstudier visar att SSF uppfyller sitt ändamål att främja utvecklingen av starka forskningsmiljöer av högsta internationella klass med betydelse för utvecklingen av Sveriges framtida konkurrenskraft. Det handlar om strategisk forskning inom teknik, medicin och naturvetenskap av långsiktigt intresse för svensk industri och hälso- och sjukvård.

Kvalitet, tvärvetenskap, nydanande och samverkan mellan sektorer är SSF:s honnörmärken. I stiftelsens strategiska gärning ligger att utmana den spårbundenhet som lätt uppstår i systemet och att söka bryta upp dess inlåsningar. Vårt förändringsarbete sker genom koncentrerade insatser och bidrag till nya framväxande forskningsområden. Genom att stödja forskning som är både excellent och relevant skapar vi ett dubbelt genomslag för samhället.

Om vi ska kunna stärka landets innovationskraft och locka utländska investeringar till svensk FoU behövs fler excellenta, världsledande miljöer av den typ SSF frammanar (lästips: IVA:s FoU-Barometer 2019 om näringslivets investeringar). Genom forskarskolor, stöd till infrastruktur, tvärvetenskapliga miljöer och samverkansorienterade forskare har stiftelsen bidragit till att Sverige idag står starkt inom bl a livsvetenskaperna, IT och materialutveckling.

Sedan start har SSF satsat på individstöd för framtidens forskningsledare, uppfinnare och innovatörer samt nyckelpersoner vid infrastrukturer. Stiftelsen har de senaste åren även introducerat industriforskningscentra och flera olika rambidragsprogram inom Tillämpad matematik, Cybersäkerhet, Big Data, och Beräkningsvetenskap, Smarta system och AI,

Material för energitillämpningar, Elektronik, Biomarkörer, Systembiologi, Bioengineering samt Medicin som möter IT och material. Vår nyaste utlysning som just annonseras kallas Computing and Hardware for ICT Infrastructures. Det programmet tar tvärvetenskapen ett steg längre mot konvergensforskning och möjliggörande nyckelteknologier. Det integrerar den materialrelaterade domänen med hårdvarunära programmering och IT-målen snabbare datakommunikation, ökad beräkningskraft samt lägre energiförbrukning för framtidens beräkningsinfrastruktur. Poängen är att data ska hanteras så nära denna skapas eller behövs och att den möjliggörande hårdvaran (givare, beräkningskraft, minne och kommunikation) kan göras tids- och effektmässigt mycket mera effektiv, med goda framtidsutsikter för svensk forskning och industri.

För en hållbar utveckling

Staten behöver prioritera teknikvetenskaplig forskning – så skriver SSF i sitt inspel till nästa forskningsproposition. Det skapar möjligheter att hållbart lösa samhällsutmaningarna liksom de ekonomiska förutsättningar som krävs för motsvarande investeringar.

Som en resonansbotten i SSF:s program finns de globala hållbarhets- och utvecklingsmålen. Här utgör klimatförändringar särskilt allvarliga hot, vilka SSF utifrån sina förutsättningar vill motverka. Detta genom att satsa på fossilfri energiteknik som bränsleceller, vätgas och nästa generationers kärnkraft, liksom bioteknik för att fånga in koldioxid och energisnålare IT-lösningar samt en riktad satsning på miljövänlig batteriteknik. Medel satsas samtidigt på forskning inom växtförädling för en tryggad livsmedelsförsörjning för flera på jorden samt att utveckla nya sorters antibiotika och hindra hotande pandemier. Jag är optimist och vill styra resurserna dit där de ger störst effekt; lösningar på dessa kriser finns inom räckhåll.

Uppmuntra till rörlighet

SSF har startat en nationell forskarskola inom neutronspridning kopplad till europeiska ESS, och är en av landets största finansörer av forskarutbildning för industri- och institutdoktorander. Nytt för i år är en utlysning för att gästforsa utomlands, så kallade sabbaticals, i syfte att skapa korsbefruktning och mobilitet. Nästa utlysning planeras för 2020. Jag skulle gärna se att universitet och högskolor värderar utlandserfarenhet högre för sina medarbetare, och uppmuntrar till samverkan för nyttiggörande av forskningsresultat.

Förslagen i "Internationaliseringsutredningen" av Agneta Bladh bör genomföras, menar jag. Här spelar SSF en viktig roll för att göra svenska forskargrupper attraktiva som koordinatörer eller partners inom till exempel europeiska forskningsprojekt. Horisonten måste samtidigt sträcka sig bortom Europa. Stiftelsen bygger för närvarande ut sina samverkansprogram i Ostasien. Taiwan utgör det senaste tillskottet av länder för bilaterala forskningsutbyten i denna dynamiska tillväxtregion utöver våra pågående samarbeten med Japan och Sydkorea.

Hur blir nästa 25 år?

Den frågan fick jag under paneldiskussionerna vid löntagarfondsstiftelsernas 25-årsfirande på Kungl. Musikhögskolan 2/10 (se filmen på stiftelsens hemsida). Svaret är att jag inte vet – det vore fel att låsa sig vid ett scenario. Den allt snabbare omställningen i samhället gör SSF:s roll som förnyare än viktigare. Det gäller att navigera rätt i den digitala transformationen och driva fram upptäckter inom livsvetenskaperna och materialforskningen. I tider av tilltagande internationell konkurrens behöver landet allt mer förändringsagenter som SSF. Forskningsstiftelser med fondering av medel motiveras på sin sida av möjligheten att de kan verka oberoende och med vidare horisont.

Lars Hultman, vd SSF